

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

SATISFACTORY OF FINANCIAL RENABILITATION OF BUILDING ENTERPRISE

У сучасних умовах функціонування підприємств проблема платоспроможності набуває особливої актуальності. У статті розглянуті теоретичні та прикладні питання фінансового оздоровлення підприємства на прикладі будівельної галузі. Здійснена спроба розкриття сутності кризи та фінансового оздоровлення будівельного підприємства, відображені основні шляхи рішення руйнівних проблем. Запропонований механізм та інструментарій фінансового оздоровлення дає змогу відновлення платоспроможності будівельного підприємства в період трансформаційних процесів в економіці держави.

Ключові слова: антикризове управління, фінансове оздоровлення, реструктуризація, стійкий розвиток підприємства.

В современных условиях функционирования предприятий проблема платежеспособности приобретает особую актуальность. В статье рассмотрены теоретические и прикладные вопросы финансового оздоровления предприятия на примере строительной отрасли. Осуществлена попытка раскрытия сущности кризиса и финансового оздоровления строительного предпри-

ятия, отражены основные пути решения разрушительных проблем. Предложенный механизм и инструментарий финансового оздоровления позволяет восстановить платежеспособность строительного предприятия в период трансформационных процессов в экономике государства.

Ключевые слова: антикризисное управление, финансовое оздоровление, реструктуризация, устойчивое развитие предприятия.

In the modern conditions of functioning of enterprises the solvency problem becomes of special urgency. The article deals with theoretical and applied questions of the financial rehabilitation of an enterprise on the example of the construction industry. An attempt was made to reveal the essence of the crisis and financial recovery of the construction company, reflecting the main ways to solve devastating problems. The proposed mechanism and instrument of the financial rehabilitation enables to restore the solvency of the construction company during the period of transformation processes in the state's economy.

Key words: crisis management, financial rehabilitation, restructuring, sustainable development of the enterprise.

УДК 338.49

Пандас А.В.

к.е.н., доцент кафедри економіки та підприємництва

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Пшенична Ю.Г.

студентка

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Постановка проблеми. В умовах нестабільного зовнішнього середовища підприємства зі складним технологічним процесом і високою ресурсомісткістю виробництва повинні приділяти постійну увагу ефективності використання фінансових ресурсів, як в оперативному плані, так і в довгостроковій перспективі. У практиці фінансового менеджменту набула поширення методологія антикризового управління як особлива система не тільки екстреної допомоги, а й системи забезпечення сталого розвитку та фінансового оздоровлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку підприємств будівельної галузі розглядають у своїх дослідженнях наступні автори: Токарева О., Крикун К., Рогожин П., Гойко А., українські вчені: Савенко В., Савенко С., Доценко В., Ключєва В., Пальчик С., Окландер Т., Педько І., Петрищенко Н.. Економічна сутність та характеристика поняття «фінансове оздоровлення підприємства» було предметом дослідження значної кількості як закордонних, так і вітчизняних вчених-економістів: Бандурина В., Бланка І., Григор'єва В., Ільченко А., Масовий Н., Юна Б., Орловської Ю. і ін. Опис окремих аспектів оздоровлення підприємств у форматі реструктуризації містять наукові роботи: Вятрович О., Лепьохіна І., Моргулець О., Ніценко В.

Формування цілей статті (постановка завдання). Теоретичне обґрунтування кризових

явищ і розробка основних напрямків фінансового оздоровлення будівельного підприємства, що дозволить досягти фінансової рівноваги та виходу з кризового стану. Ключова мета проведення реструктуризації – підвищення конкурентоспроможності, ефективності та стійкості підприємства.

Виклад основного матеріалу. У загальному розумінні, стратегія розвитку будівельної організації повинна бути орієнтована на згладжування циклічних коливань, вирівнювання траєкторії розвитку, що включає етапи спаду, ділової активності, стабілізації і підйому.

Кризовий стан, при певних обставинах, може з'явитися у кожного господарюючого суб'єкта і причинами стають різноманітні фактори. У практиці дослідження кризових явищ на підприємстві дані фактори поділяють на дві групи [1, с. 296]:

- закономірні – очікуються у зв'язку зі специфічною діяльністю господарюючого суб'єкта, але невідомо, коли, як і чи відбудеться така ситуація;
- раптові – форс-мажорні обставини (природні катаклізми, катастрофи та інше).

Наведемо приклад будівельної галузі України, яка з 2008 року переживала глибоку і затяжну кризу. Світовий фінансовий спад, який в багатьох країнах вдарив по ринку нерухомості, відгукнувся в Україні заморожуванням будівництва, падінням цін на квартири, згоранням іпотечних програм [2]. Ще на початку 2008 року стало простежува-

тися зменшення обсягів фінансування будівельної галузі, скорочення замовлень на будівництво об'єктів в різних галузях і сферах діяльності.

З початку 2009 року криза будівельної галузі переходить в активну фазу. Проблеми на ринку набирають все більшої ваги. Вже не стоїть питання отримання прибутку, а оцінюється розмір і відсоток прямих збитків [3].

Аналіз причин, які призвели до появи фінансової кризи, показує, що головними факторами стали:

- зростання відсоткових ставок по кредитах банків, що призвело до зниження купівельної спроможності населення та зменшення обсягів фінансування будівництва;

- скорочення внутрішнього попиту на збудоване житло та будівельні матеріали.

Більшість підприємств будівельної галузі не були готові до такого повороту подій, що призвело до банкрутства низки підприємств будівельного бізнесу.

Слід зазначити, що на сьогоднішній день будівельна галузь України має позитивні тенденції, перебуваючи у стадії поживлення. Обсяги виконаних робіт на будівельному ринку зросли у 2017 р. на 69,7% у порівнянні з 2016 р.. Згідно з даними офіційної статистики, у 2017 р. будівельними підприємствами України виконано будівельних робіт на суму 105682,8 млрд. грн., у 2016 р. – 73726,9 млрд. грн. Згідно з помісячними показниками, то в березні 2018 р. обсяг виконаних будівельних робіт склав 18296,1 млн. грн., а в березні 2017 р. цей показник був 14944,2 млрд. грн. Індекс будівельної продукції у 2017 р. становив 126,3.

Однак, війна та девальвація зробили фінансово-економічну кризу особливо болючою для більшості підприємств будівельної галузі [4, с. 57].

Слід зазначити, що криза практично ніколи не виникає раптово – про наближення кризових явищ можна завчасно судити по ряду ознак, які супроводжують діяльність будівельного підприємства на протязі досить тривалого часу.

Ознаками кризи будівельного підприємства є:

- проблеми в розрахунках по кредиторській заборгованості;
- недостатня кількість оборотних коштів;
- неефективне використання основних виробничих фондів;
- велика дебіторська заборгованість, яка не має перспектив розрахунку;
- збої та затримки в циклі виробництва;
- відсутність довгострокових домовленостей.

Щоб запобігти появі кризових явищ, необхідно контролювати їхні причини та застосовувати ряд методів діагностування підприємства, щоб отримати повну оцінку його діяльності. До методів діагностики появи кризових явищ можна віднести такі: системний моніторинг платоспроможності будівельного підприємства; оздоровлення його фінансів; оновлення основних засобів, оптимізація структури його капіталу (рис. 1).

В умовах кризи та економічного спаду перед власниками та керівниками більшості підприємств постає завдання оптимізації бізнесу, змушуючи їх пристосовуватися до ситуації, що склалася і розробляти стратегію поведінки в негативних умовах, а також комплекс антикризових рішень.

В сучасних умовах процедура фінансового оздоровлення належить до числа найважливіших засобів антикризового управління соціально-економічним розвитком підприємства. Оздоровлення фінансового становища підприємства як складова частина антикризового управління передбачає вибір найбільш ефективних засобів та варіантів стратегії подальшого розвитку стосовно до конкретного підприємства [5, с. 99].

А.А. Хомякова характеризує фінансове оздоровлення як «процес розробки та реалізації комплексної антикризової стратегії діяльності підприємства, спрямованої на відновлення платоспроможності підприємства в поточному періоді та забезпечення оптимального використання його фінансового потенціалу в довгостроковій перспективі» [6].

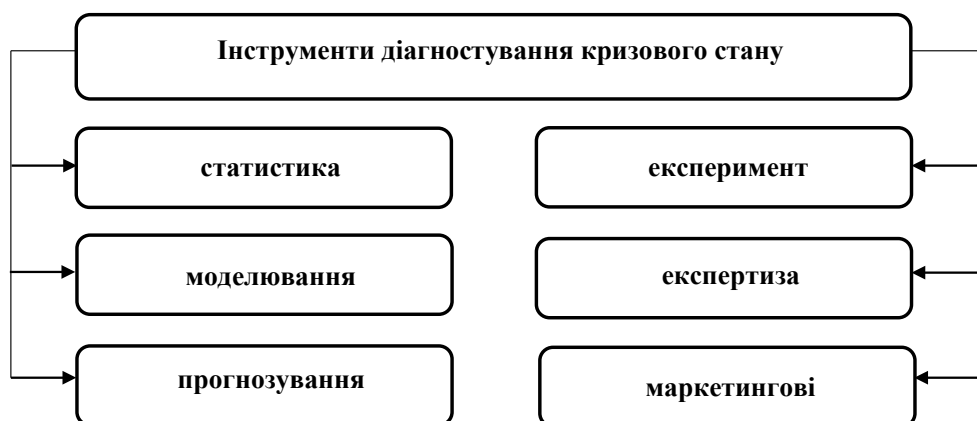

Рис. 1. Інструменти діагностування кризового стану на підприємстві

Фінансове оздоровлення підприємства будівельної галузі слід розуміти як комплекс форм та методів усунення фінансової скрути та розробка організаційно-економічних заходів, дозволяючи запобігти негативні тенденції у фінансово-господарській діяльності (рис. 2).

К.К. Лебедев диференціює заходи фінансового оздоровлення на дві групи [7, с. 124]: заходи, спрямовані на скорочення витрат і зменшення збитків; заходи, спрямовані на збільшення фінансових ресурсів боржника.

Механізм фінансового оздоровлення – система послідовних кроків, спрямованих на досягнення – довгострокової фінансової стійкості (рис. 3).

Відповідно до класифікації, прийнятої у Школі бізнесу британського університету, виділяють чотири технології проведення перетворень (рис. 4) [8, с. 57].

Проблемними моментами процесу розробки та реалізації фінансового оздоровлення є:

1. Застосування нових способів досягнення виживання на ринку може викликати збільшення витрат, пов'язаних з освоєнням нової продукції та не врахованих раніше в економічній стратегії.
2. Недостатньо глибокий аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства може посилити негативні наслідки невірних стратегічних рішень.

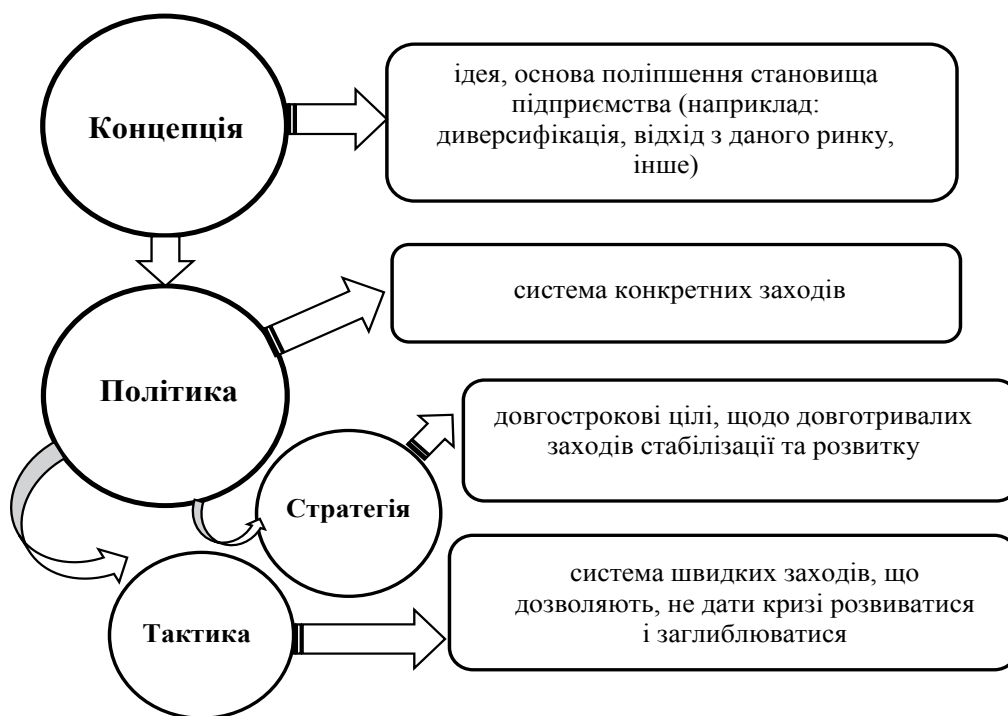

Рис. 2. Склад фінансового оздоровлення

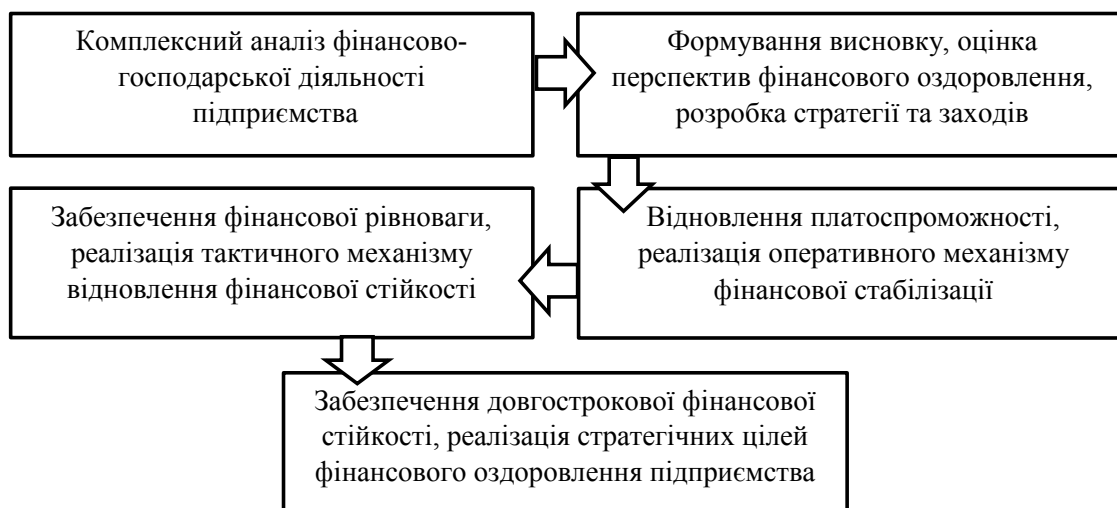
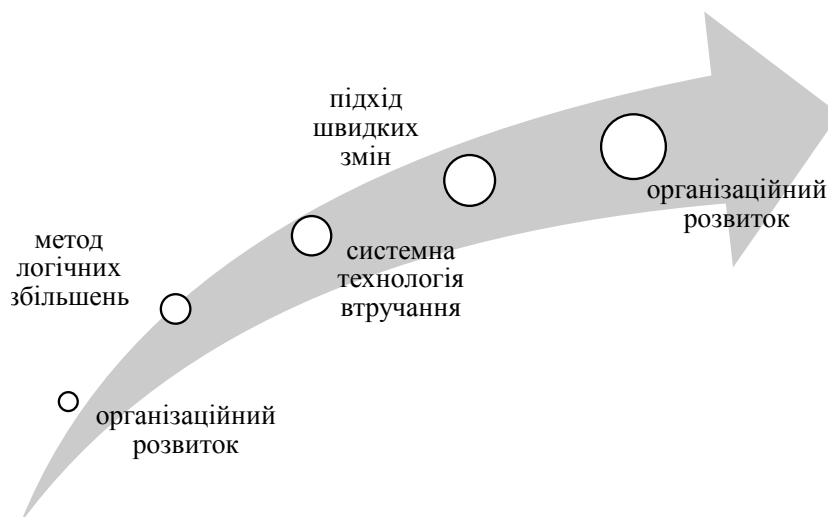

Рис. 3. Механізм послідовного фінансового оздоровлення підприємства

Рис. 4. Технологія проведення перетворень

(Розробник – Школа бізнесу британського університету)

Одним з найбільш ефективних заходів фінансового оздоровлення є реструктуризація. Згідно з Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» наводиться таке визначення: «Реструктуризація підприємства – це здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зміну форм власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва і задоволенню вимог кредиторів».

Ефективним методом розвитку компаній в конкурентному середовищі є системна реструктуризація.

Системна реструктуризація будівельного бізнесу базується на інноваційних підходах та методах управління, проводиться в трьох основних напрямках:

- 1) реструктуризація бізнесу (виробничо-технологічна реструктуризація);
- 2) реструктуризація активів (фінансово-економічна реструктуризація);
- 3) реструктуризація управління (організаційно-управлінська реструктуризація).

У результаті реалізації проекту реструктуризації будівельного підприємства спостерігається:

- завоювання лідерських позицій у виділених стратегічних сегментах ринку (за рахунок якості, ціни, параметрів продукції, послуг, сервісу і т.п.);
- зниження витрат організації внаслідок виділення зайвих виробничих потужностей;
- підвищення якості готової продукції і її споживчих властивостей;
- оптимізація основних процесів (закупівель, виробництва, постачання);

- впровадження прозорої, орієнтованої на ринок системи управління;
- формування відповідальності за досягнення вищевказаних результатів і мотивації співробітників до їх досягнення.

Ознаки фінансового оздоровлення:

1. Відновлення платоспроможності.
2. Збільшення грошових потоків.
3. Зростання прибутку.

4. Зростання заробітної плати співробітників, податкових виплат і капіталізації.

Висновки з проведеного дослідження. Криза може виявлятися в формі поглиблення конфліктів, які здатні призвести підприємство навіть до розпаду. Отже, вчасно реагуючи на ключові моменти наближення кризових явищ, у якості яких можуть виступати падіння доходів, рентабельності, зниження якості обслуговування і задоволеності клієнтів, падіння ліквідності, зростання невдоволення персоналу, зниження рівня безпеки та збільшення ризиків бізнесу. Безперервний моніторинг фінансового стану підприємства і факторів зовнішнього середовища, дозволить своєчасно діагностувати передкризовий стан і вжити заходів щодо попередження поглиблення кризи.

При появі нестабільності потрібно сформувати антикризову команду, яка встановить причини, які призвели підприємство до наявного кризового становища та визначити шляхи виходу з кризи. Для оцінки поточного становища будівельного підприємства використовуються такі інструменти фінансового аналізу та наступні дії: горизонтальний та вертикальний види аналізу, аналіз майнового стану, показники фінансової стійкості підприємства, оцінка фінансової коефіцієнтів ліквідності, аналіз рівня та динаміки фінансових результатів, оцінка ділової активності підприємства, ефективність функціонування підприємства, факторний

аналіз показників оборотності оборотних активів підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Економіка будівельного підприємства: підручник / авт. кол.: Т.О. Окландер, І.А. Педько, О.Л. Камбур [та ін.]. К.: Центр учбової літератури, 2018. – 363 с.
2. Боднарчук І.Б. Стан та перспективи розвитку будівельної галузі України // І.Б. Боднарчук, Т.М. Савка, Г.М. Лучик. URL: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2011/Economics/9_88458.doc.htm.
3. Белов Г.О. Подолання кризи в будівельній галузі // Г.О. Белов. URL: http://www.rusnauka.com/8_DN_2011/Economics/10_82397.doc.htm.
4. Проданова Л.В. Проблемні аспекти розвитку ринку будівельної галузі України / Л.В. Проданова, Л.І. Панкова. // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2016. 6-2 (06). С. 57-61.
5. Подсевалова Е.Н. Финансовое оздоровление предприятия туристской индустрии как этап антикризисного управления / Е.Н. Подсевалова, О.С. Юманова // Научный журнал «Сервис PLUS». 2011. № 3. С. 97-106.
6. Хомякова А.А. Финансовое оздоровление предприятий: критерий, стратегия, методы. Автореферат дис.. канд. экон. наук. Иваново, 2007.
7. Лебедев К.К. Внешнее управление / К.К. Лебедев. М.: Омега-Л, 2003. 230 с.
8. Канкиа Н.О. Процесс разработки стратегии финансового оздоровления предприятия / Н.О. Канкиа // Стратегия бизнеса. 2014. № 2(4). С. 56-59.

REFERENCES:

1. Oklander T.O., Pedko I.A., O.L. Kambur (2018) *Ekonomika budivelnogo pidpriemstva* [Economy of a construction enterprise]. Kyiv: Centr uchbovoi literaturi, p. 363 (in Ukrainian)
2. Bodnarchuk I.B. Stan ta perspektivi rozvitku budivelnoi galuzi Ukraini [Status and prospects of the construction industry in Ukraine]. URL: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2011/Economics/9_88458.doc.htm (in Ukrainian)
3. Belov G.O. Podolannya krizi v budivelnii galuzi [Overcoming the crisis in the construction industry]. URL: http://www.rusnauka.com/8_DN_2011/Economics/10_82397.doc.htm (in Ukrainian)
4. Prodanova L.V. (2016) Problemni aspekti rozvitku rinku budivelnoi galuzi Ukraini [Problematic aspects of the development of the construction industry in Ukraine]. *Economic Bulletin of the Zaporizhzhya State Engineering Academy*, 6-2 (06). pp. 57-61. (in Ukrainian)
5. Podsevalova E.N. (2011) Finansovoe ozdorovlenie predpriyatiya turistskoi indusrii kak etap antikrizisnogo upravleniya [Financial revitalization of the tourist industry as a stage of crisis management]. *Scientific magazine "Service PLUS"*, № 3, pp. 97-106. (in Russian)
6. Homyakova A.A. (2007) Finansovoe ozdorovlenie predpriyati: kriterii, strategiya, metodi [Financial rehabilitation of the precipitate-criteria-strategy-methods] (PhD Thesis), Ivanovo (in Russian)
7. Lebedev K.K. (2003) Vneshnee upravlenie [External management]. Moscow: Omega-L, p. 230. (in Russian)
8. Kankia N.O. (2014) Process razrabotki strategii finansovogo ozdorovleniya predpriyatiya [The process of developing a financial recovery strategy for an enterprise]. *Business strategy*, № 2 (4), pp. 56-59.

Pandas A.V.

Ph.D. in Economic Sciences,

Associate Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship
Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

Pshenichna Y.G.

Student

Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

SATISFACTORY OF FINANCIAL REHABILITATION OF BUILDING ENTERPRISE

Under conditions of an unstable environment, enterprises with complex technological processes and high resource-intensive production should pay constant attention to the efficiency of the use of financial resources, both operationally and in the long-term. In the practice of financial management, the methodology of crisis management has become widespread as a special system of not only emergency assistance, but also a system for ensuring sustainable development and financial rehabilitation.

Crisis conditions, under certain circumstances, may appear in every economic entity and the causes of which may be various factors.

It should be noted that the crisis almost never occurs suddenly – the approach of crisis phenomena can be judged in advance on a number of features that accompany the activities of the construction company over a long period of time.

Signs of the crisis of a construction company are:

- problems in settlement of accounts payable;
- insufficient working capital;
- ineffective use of fixed assets;

In order to prevent the emergence of crisis phenomena, it is necessary to control their causes and apply a number of methods for diagnosing the enterprise in order to obtain a complete assessment of its activities.

In modern conditions, the procedure of financial rehabilitation is one of the most important means of anti-crisis management of the socio-economic development of the enterprise.

The financial rehabilitation of a building industry enterprise should be understood as a complex of forms and methods for eliminating financial distress and the development of organizational and economic measures, allowing to prevent negative trends in financial and economic activity.

Restructuring is one of the most effective measures of financial rehabilitation.

As a result of the implementation of the restructuring project of a construction company, there is:

- gaining leadership positions in selected strategic segments of the market (due to quality, price, product parameters, services, service, etc.);
- reduction of organization costs due to the allocation of excess production capacity;
- optimization of the main processes (procurement, production, supply).

Continuous monitoring of the financial condition of the enterprise and factors of the environment, will allow timely diagnose the pre-crisis situation and take measures to prevent the deepening of the crisis.